

Fågelinventering Kode 2022

RAPPORT 2022-07-05

Petter Bohman, Jan Uddén och Niklas Franc, Naturcentrum AB

Uppdragsgivare

Kungälv kommun

Uppdragsgivarens kontaktperson

Hanna Hedin

Telefon: 0303-23 95 65

E-post: Hanna.Hedin@kungalv.se

Uppdragstagare

Naturcentrum AB

Strandtorget 3

444 30 Stenungsund

Tel. 010-220 12 00

E-post: ncab@naturcentrum.se

Projektledare

Niklas Franc

Tel. 010-220 12 12

E-post: niklas.franc@naturcentrum.se

Fältinventering

Jan Uddén

Rapport

Petter Bohman och Niklas Franc

Denna rapport bör citeras

Bohman, P., Uddén, J. & Franc, N. 2022. Fågelinventering Kode, Kungälv kommun. Naturcentrum AB (PDF-rapport till Kungälv kommun). 14 sidor.

Omslagsfoto: knäckt björk med koltrastbo. Strax norr inventeringsområdet, Niklas Franc.

Innehåll

FÅGELINVENTERING KODE 2022	1
INNEHÅLL	3
SAMMANFATTNING	4
UPPDRAG OCH UNDERSÖKNINGSOMRÅDE	5
MATERIAL OCH METODER	6
RESULTAT	7
TIDIGARE KÄNDA UPPGIFTER	7
INVENTERINGSRESULTAT	7
<i>Påverkan på och kommentarer om rödlistade/skyddade arter</i>	9
BJÖRKAR MED HÅL OCH HÄCKANDE STÖRRE HACKSPETT	12
REFERENSER	14

Sammanfattning

Naturcentrum har genomfört en fågelinventering i samband med projektering av en ny grundskola i Kode, Kungälv kommun. I område noterades ett 50-tal fågelarter varav elva rödlistade. Nio av de rödlistade bedömdes häcka i inventeringsområdet.

De miljöer som kommer påverkas av en potentiell exploatering är främst en ekdominerad lövskogsmiljö och till vis del åker med buskrika bryn. Cirka 40% av lövskogsmiljön kommer försvinna. Störning från skolverksamheten kan också vara en negativ faktor. Det finns redan i dag en scoutverksamhet som kan ge en viss störning, dock inte på en skolas nivå. Dessutom kommer några björkar med bohål försvinna när lövskogen avverkas. Flera av områdets arter som stare, svartvit flugsnappare, stare, större hackspett m fl utnyttjar bohål i träd, men åtgärder i form av uppsättning av fågelholkar kan kompensera för hålträden.

Andra åtgärder i samband med en exploatering kan vara att man undviker avverkning under vår och försommar. Veteranisering av träd genom att skapa bohål och plantering av nektar- och pollenrika buskar i skolmiljön är bra insatser som är kvalitetshöjande i fåglarnas livsmiljöer.

Uppdrag och undersökningsområde

Naturcentrum AB har på uppdrag av Kungälv kommun en fågelinventering vid Kode. Inventeringsområdet är beläget vid Kode Scoutkårs klubbhus och omfattar cirka 12 ha (figur 1).

Inventeringen genomfördes vid tre tillfällen mellan 26 april och 6 juni 2022 (tabell 1) och ska ligga till grund för en eventuell etablering av verksamhet i området.

Inom inventeringsområdet finns bland annat barrskog, ekdominerad lövskog, en mindre myr, åkermark och en å som löper över åkermarken. Även mindre ytor med bebyggelse förekommer.

Inventeringen har framför allt fokuserat på arter som listas i EU:s fågeldirektiv samt arter som är rödlistade i Sverige. Samtliga häckande/revirhävande eller tillfälligt förekommande arter som påträffats under inventeringen har noterats (tabell 2).

Figur 1. Inventeringsområdet vid Kode i Kungälv kommun. Inventeringsområdet är markerat med blå linje.

Material och metoder

Inventeringen omfattade tre besök mellan 26 april och 6 juni 2022. Inventeringstider och väder framgår av tabell 1. Metoderna följer i princip de som rekommenderas av Haas m.fl. (2015).

Tabell 1. Inventeringstid och väderförutsättningar. Vind inom parentes avser byvind.

Datum	Tid	Molnighet	Vind	Temp, °C
26/4 2022	08:00–12:00	halvklart	2 (5) m/s NO	+5
20/5 2022	07:30-11:30	halvklart	5 (11) m/s NV	+6 (9)
6/6 2022	05:30-10:30	klart	4 (7) m/s SV	+10 (15)

Vid varje dagsbesök genomströvades olika delar av inventeringsområdet och intressanta miljöer kontrollerades. Handkikare av hög kvalitet användes för att underlätta upptäckt och artbestämning av fåglar. Inventeringen har genomförts av Jan Uddén, Uddevalla

De tre dagsbesöken i april–juni 2022 ägnades särskilt åt att undersöka förekomst av rödlistade arter samt revirhävdande fåglar.

Efter utsök i Artportalen och kontroll i fält bedömdes att förutsättningar för spelande nattskärra är låg i inventeringsområdet. Därför genomfördes ingen inventering av nattskärra nattetid. I skogens fortsättning norrut dominerar bitvis gles tallskog och där finns förutsättningar för nattskärra. Sökning i Artportalen har också gjorts avseende tidigare observationer av sällsynta fåglar. Inget av intresse framkom i nämnda sökning.

Figur 2. Del av miljön utmed Vallbyån.

Resultat

Tidigare kända uppgifter

Inhämtade uppgifter från SLU Artdatabanken/Artportalen innehåller uppgifter om 13 fågelarter med häckningsindikationer och som är listade i EU:s fågeldirektiv eller är rödlistade (tabell 2). Utsöket har gjorts inom inventeringsområdet samt de närmaste 200–300 metrarna.

Tabell 2. Sammanställning av tidigare rapporterade fågelarter med häckningsindicium och som är listade i EU:s fågeldirektiv eller är rödlistade. Källa Artportalen.se.

Artnamn	Vetenskapligt namn	Rödlistekategori	Antal rapporter
Vaktel	<i>Coturnix coturnix</i>	NT	1
Nattskärra	<i>Caprimulgus europaeus</i>		1
Trana	<i>Grus grus</i>		1
Tofsvipa	<i>Vanellus vanellus</i>	VU	1
Gråkråka	<i>Corvus corone cornix</i>	NT	2
Entita	<i>Poecile palustris</i>	NT	3
Grönsångare	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	NT	8
Ärtsångare	<i>Curruca curruca</i>	NT	4
Svartvit flugsnappare	<i>Ficedula hypoleuca</i>	NT	10
Buskskvätta	<i>Saxicola rubetra</i>	NT	1
Grönfink	<i>Chloris chloris</i>	EN	1
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>	NT	4
Sävsparv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	NT	2

Inventeringsresultat

Totalt noterades 52 fågelarter under Naturcentrums inventering 2022 (tabell 2). Inventeringens syfte var inte att i detalj undersöka häckningsstatus för samtliga påträffade arter, men cirka 30 arter bedöms häcka inom eller alldeles i anslutning till området. Utifrån inventeringsresultatet har en bedömning gjorts av antalet häckande par av respektive art.

Nio rödlistade fågelarter bedöms häcka inom inventeringsområdet: entita (NT), grönsångare (NT), björktrast (NT), ärtsångare (NT), svartvit flugsnappare (NT), kråka (NT), stare (VU) och grönfink (EN) och gulspurv (NT).

Fiskmå (NT), gråtrut (VU), röd glada (EU) och spillkråka (NT, EU) – som är rödlistade och/eller listade i EU:s fågeldirektiv – observerades tillfälligt förbiflygande och häckar sannolikt inte i inventeringsområdet.

Tabell 2. Observerade fågelarter i inventeringsområdet under inventeringen 2022. Förekomst anges som H = sannolikt flera häckande par, h = sannolikt enstaka häckande par, t = tillfällig observation/förbiflygande/sträckande. Totalt observerades 52 fågelarter, varav ca 30 bedöms som sannolikt häckande. Antal par i Västra Götalands län enligt Ottosson m.fl. (2012).

Art	Rödlistnings- kategori/Listade i Fågeldirektivet	Förekomst	Antal par i Västra Götalands län	Inventeringsområde	Kommentar
Fasan		t	6 000	åker	
Gråhäger		t	770	å	
Röd glada	EU	t	7	åker	
Fiskmåsar	NT	t	17 000	åker	
Gråtrut	VU	t	15 000	åker	
Silltrut		t	9 000	åker	
Skogsduva		t	350	åker	
Ringduva		h	140 000	åker	Ett par
Turkduva		t	380	åker	
Gök		t/h	2 800	å	Möjligen ett par
Göktyta		t	1 500	å	
Större hackspett		H	18 000	å, lövskog	Minst två par
Spillkråka	NT, EU	t	2 300	hack barrblandskogen	Hackspår
Gröngöling		t	3 300	barrblandskog	
Skata		h	38 000	å	Ett par
Kaja		H	36 000	åker	Minst ett par
Kråka	NT	H	13 000	åker, å	Minst två par
Svartmes		h	42 000	barrblandskog	Möjligen ett par
Entita	NT	h	20 000	barrblandskog	
Blämes		H	110 000	å, löv, barr	Minst två par
Talgoxe		H	260 000	löv, åker, å	Minst tre par
Sånglärka		h	180 000	åker	En sjungande
Ladusvala		t	30 000	åker	
Lövsångare		H	840 000	löv, barrblandskog	Minst tre par
Gransångare		h	1 500	lövskog	En sjungande
Grönsångare	NT	h	24 000	barrblandskog	En sjungande
Kärrsångare		H	4 500	å	Tre sjungande
Svarthätta		H	180 000	barrblandskog, löv	Två sjungande
Trädgårdssångare		h	140 000	lövskog	En sjungande
Ärtsångare	NT	h	34 000	bäck	En sjungande
Törnsångare		h	47 000	lövskog	En sjungande
Kungsfågel		h	350 000	barrblandskog	En sjungande
Gärdsmyg		h	80 000	barrblandskog, löv	En sjungande
Nötväcka		h	26 000	lövskog	Ett par
Trädskrypare		h	75 000	barrblandskog	En sjungande
Stare	VU	h	150 000	åker	Minst 10 observerade
Koltrast		H	320 000	barr, löv, å,	Två sjungande
Björktrast	NT	h	40 000	lövskogen	Ett par
Rödvingetrast	NT	t	11 000	barrblandskog	En sjungande
Taltrast		H	150 000	barrblandskog	Två sjungande
Rödhake		H	360 000	å, löv, barr	Två sjungande
Grå flugsnappare		t	53 000	lövskogen	
Svartvit flugsnappare	NT	h	100 000	lövskogen	En sjungande
Rödstjört		t/h	5 000	barrblandskog	En sjungande
Gråsparv		h	45 000	åker	
Pilfink		h	70 000	åker	
Sädesärla		t/h	60 000	scoutstugan	Möjligen ett par.
Bofink		H	740 000	löv och barr	Fem sjungande.
Grönfink	EN	h	100 000	trädgård	Ett par.
Gråsiska		t/h	2 000	överflygande	En sjungande.
Steglits		h	1 800	lövskog	En sjungande.
Grönsiska		t	29 000	scoutstugan	Ett par
Gulspurv	NT	h	140 000	åker	En sjungande.

Påverkan på och kommentarer om rödlistade/skyddade arter

Nedan kommenteras påträffade arter som listas i EU:s fågeldirektiv, bilaga 1 eller är rödlistade som bedöms häcka inom inventeringsområdet.

Björktrast NT

Förekomst och påverkan

Ett par bedöms häcka i den ekdominerande lövskogen inom inventeringsområdet. Cirka 40% av lövskogen kommer försvinna vid en exploatering. Området som blir kvar gränsar mot barrblandskogen i norr. Kvarvarande miljö tillsammans med omgivande lövskogsmiljöer bedöms ha kvar tillräcklig ekologisk funktion för att ett par av björktrast ska kunna häcka i området.

Status. Björktrasten är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Västra Götalands län har skattats till 40 000 par av Ottosson m.fl. (2012). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 17,5 (10–25) % under de senaste 15 åren. (SLU Artdatabanken)

Ärtsångare NT

Förekomst och påverkan

Möjlig häckar ett par nere vid Vallbyån. Eftersom denna del av inventeringsområdet inte ligger inom planerad bebyggelse och dessutom har strandskydd så bedöms livsmiljön inte påverkas, dess ekologiska funktion bibehållas och ärtsångaren bör kunna häcka vidare trots en exploatering.

Status. Ärtsångare är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Västra Götalands län har skattats till 34 000 par av Ottosson m.fl. (2012). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 20 (0–40) % under de senaste 10 åren. (SLU Artdatabanken)

Grönsångare NT

Förekomst och påverkan

Ett par bedöms häcka i barrblandskogen och denna miljö påverkas marginellt av exploateringen. Inventeringsområdet är dessutom bara en mindre del av barrblandskogen i Långelandaskogen så barrblandskogen bedöms bibehålla sin ekologiska funktion.

Status. Grönsångaren är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Västra Götalands län har skattats till 24 000 par av Ottosson m.fl. (2012). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 17 % under de senaste 10 åren. (SLU Artdatabanken)

Svartvit flugsnappare NT

Förekomst. Ett par bedöms häcka i den ekdominerade lövskogsmiljön. Den svartvita flugsnapparen häckar i hålträd och fågelholkar och gynnas av en miljö med busk- och trädrika trädgårdsmiljöer med gott om uppsatta fågelholkar. I området runt scoutstugan finns både hålträd och fågelholkar. Arten föredrar löv- och blandskog, men kan även leva i barrskog. Cirka 40% av lövskogen kommer försvinna vid exploatering och dess ekologiska funktion kan minska, men den kvarvarande lövskogen inklusive övriga lövmiljöer i form av främst bryn bedöms kunna hysa ett par svartvita flugsnappare.

Status. Svartvit flugsnappare är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Västra Götalands län har skattats till 100 000 par av Ottosson m.fl. (2012). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 19 (12–23) % under de senaste 10 åren. (SLU Artdatabanken)

Entita**Förekomst och påverkan**

Ett par bedöms häcka inom inventeringsområdet. Arten gynnas av en miljö med busk- och trädrika trädgårdsmiljöer och lövskogsbestånd. Häckningen bedöms dock ske i barrblandskogen. Dess optimala livsmiljöer i form av buskrika bryn och lövskog kommer minska i området och miljöernas ekologiska funktion på lokal nivå kommer minska. Entitan kan dock leva i både löv- och barrblandskog och en exploatering bedöms inte påverka den lokala populationen menligt.

Status. Entitan är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Västra Götalands län har skattats till 20 000 par av Ottosson m.fl. (2012). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 20 % under de senaste 10 åren. (SLU Artdatabanken)

Kråka NT**Förekomst och påverkan**

Två par bedöms häcka i området. Ett par troligen i granarna utmed Vallbyån. Beroende på var det andra paret häckar (inget bo har kunnat påvisas i exploateringsområdet) kan de påverkas negativt vid en exploatering. Det finns dock många lämpliga boträd och inventeringsområdet bör kunna hysa ett kråkpar. Artens livsmiljö ekologiska funktion bedöms bara påverkas marginellt.

Status. Kråka är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Västra Götalands län har skattats till 13 000 par av Ottosson m.fl. (2012). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 24 (18–27) % under de senaste 18 åren (SLU Artdatabanken 2020).

Stare VU**Förekomst och påverkan**

Enstaka par kan häcka inom inventeringsområdet, men flera individer har setts födosöka på åkermarken. Staren gynnas av miljöer rika på insekter och andra småkryp. Den häckar i hålträd och fågelholkar. Ingen häckning kunde knytas till något specifikt boträd.

Den kan påverkas av en exploatering och då både genom att potentiella boträd försvinner och genom att insektsrika miljöer, som lövskogen och en del åkerkanter, försvinner. Artens livsmiljöer i form av lövskog, bryn, buskmarker och gräsmark kommer påverkas menligt och helheten kommer ha en minskad ekologisk funktion, (50%?) på lokal nivå. Den sammanlagda påverkan på kvalitén hos det omgivande landskapet är dock lägre och det bedöms kunna hysa en mindre population av stare.

Status. Stare är rödlistad i Sverige i kategorin Sårbar (VU). Beståndet i Västra Götalands län har skattats till 150 000 par av Ottosson m.fl. (2012). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 48 (41–51) % under de senaste 15 åren (SLU Artdatabanken 2020).

Grönfink EN

Förekomst. Ett par bedöms häcka i inventeringsområdets närhet, troligen i närliggande trädgårdar. Artens förutsättningar att fortleva i området bedöms inte påverkas av en potentiell exploatering. Inte heller grönfinkens livsmiljö bedöms få en försämrad ekologisk funktion.

Status. Grönfink är rödlistad i Sverige i kategorin Starkt hotad (EN). Beståndet i Västra Götalands län har skattats till 100 000 par av Ottosson m.fl. (2012). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. En sjukdom (flagellat) invandrade till Sverige 2007 och har sedan dess påverkat beståndet kraftigt negativt. Minskningstakten har uppgått till 61 (53–62) % under de senaste 10 åren. (SLU Artdatabanken 2020).

Gulsparv NT

Förekomst. Möjligen häckar ett par gulsparvar inom inventeringsområdet och då ute i åkerområdets brynmiljöer där de har sitt bo på marken i grästuvor eller i täta buskar. Arten bedöms endast påverkas marginellt av en exploatering och dess livsmiljös ekologiska funktion bör bibehållas vid en exploatering.

Status. Gulsparven är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Västra Götalands län har skattats till 140 000 par av Ottosson m.fl. (2012).

Björkar med hål och häckande större hackspett

Som ett tillägg till fågelinventeringen gjordes också en inventering av hålträd i skogsdelen av inventeringsområdet. Sammanlagt noterades elva björkar med håligheter passande för fåglar (tabell 3 och figur 3). Tre av dem hade grenhål som satt så pass högt att det inte med säkerhet kunde beläggas att de utnyttjats som bohål av fåglar. I två av träden häckade fåglar under inventeringen. Det ena beboddes av större hackspett (träd 8 i figur 3) och det andra av koltrast (träd 10, figur 3). Nere vid Vallbyån finns dessutom ett område med äldre sälgar och där häckar också större hackspett. I norra delen av skogsområdet finns både asp, björk och sälg, men skogen är generellt yngre än i den södra delen och inga hålträd noterades.

Under inventeringen hade vi svårt att finna de värde träd som pekats ut i naturvärdesinventeringen av Berg & Johansson (2022). Tre av träden kan dock vara samma träd som våra 7–9, men här finns en diskrepans för trädens positionering. Ett fjärde träd kunde med andra ord inte återfinnas alls. Det innebär inte att det saknas, utan ibland är det svårt att hitta hålträd och varje träd måste studeras från alla sidor och från olika vinklar. Det är förmodligen så att vi missat deras träd.

Tabell 3. Noterade björkar med håligheter i skogsdelen av inventeringsområdet. Träd med bohål är viktigast att bevara. Träd med grenhål kan vara bebodda, men grenhål kan också vara små och inte utnyttjas för häckning.

Art	Öst	Nord	Typ av träd	Kommentar
1 björk	6426945	312552	äldre högstubbe	bohål
2 björk	6426839	312612	hålträd	bohål
3 björk	6426840	312614	hålträd	bohål
4 björk	6426806	312657	hålträd	grenhål
5 björk	6426812	312664	hålträd	grenhål
6 björk	6426854	312736	hålträd	påbörjat bo
7 björk	6426864	312702	hålträd	bohål
8 björk	6426891	312745	hålträd	större hackspett häckande
9 björk	6426905	312733	hålträd dött	grenhål
10 björk	6426999	312827	högstubbe	koltrast (framsidesbild)
11 björk	6427030	312887	högstubbe	flera bohål

Figur 3. Björkar med ihåligheter som noterades under inventeringen. Träd 8 och 9 bör vara de två nordligaste björkarna i Berg & Johanssons (2022) NVI. Deras två södra björkar kunde ej återfinnas. Möjligen är den ena nummer 7 i denna rapport.

Åtgärder för att minska påverkan på fåglar vid en exploatering

- All avverkning av träd och buskar bör ske under höst och vinter då fåglarna inte häckar. Helst bör även byggande ske under denna period.
- Plantera häckar med nektar- och pollenrika blommor som gynnar insekter. Insekterna blir i sin tur mat åt fåglar som svartvit flugsnappare m fl.
- Sätt upp rikligt med fågelholkar i den kvarvarande lövskogen. Tänk på att ha olika håldiametrar för att gynna olika stora arter (stare är till exempel större än entita).
- Behåll och hävda buskmiljöer utmed stensträngarna i åkermarken.
- Spara hålträäd om det finns möjlighet. I området är hålträden björkar och de har en begränsad livslängd. På grund av detta kan de vara farliga att spara i skogsmiljöer. Kompensation kan ske genom skapande av hål i friska träd (kan göras av arborist). Detta är en form av veteranisering och kan försvaga trivialträäd. Om det görs i ek får man en mycket mindre påverkan på träden och de kan fortleva under lång tid.

Referenser

Haas, F., Ottvall, R. & Green, M. 2015. Metodkatalog för fågelinventering vid Vattenfalls vindkraftsprojektering i Sverige. Vattenfall, rapport 2015-09-25.

Ottosson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S. & Tjernberg, M. 2012. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. Sveriges ornitologiska förening, Halmstad. 592 s.

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala.